

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "การสอนมโนทัศน์และหลักเกณฑ์ด้วยการวิเคราะห์รายยาวมหาเวส-
สันดรชาดก ในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง" นี้ มีความมุ่งหมายสำคัญคือ เพื่อ
วางแนวทางการสอนวรรณคดีด้วยวิธีการที่ยังไม่ได้ใช้กันแพร่หลายนัก โดยเน้นเรื่องมโนทัศน์
และหลักเกณฑ์ทางวรรณศิลป์ เพื่อฝึกให้นักศึกษารู้จักใช้ความคิดและมีวิจารณญาณในการอ่าน
อันจะเป็นผลให้การเรียนการสอนภาษาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสอนอ่านวรรณคดีใน
สถาบันฝึกหัดครูมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยได้ให้นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง วิชาเอกภาษาไทย
วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ จำนวน 30 คน อ่านรายยาวมหาเวสสันดรชาดกกันทั้งชุดและกันทีละ
โดยให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวรรณคดีเรื่องนี้ในคำกรูแบบการประพันธ์ เนื้อเรื่องย่อ ตัว
ละครที่สำคัญ และความรู้เบื้องต้นในการพิจารณาวรรณศิลป์ แล้วให้ทำแบบฝึกหัด ตอบคำถาม
ปากเปล่า รวมทั้งอภิปรายว่านักศึกษามีมโนทัศน์และจับหลักเกณฑ์ของกลศิลป์ต่อไปนี้ได้อย่างไร
บ้างคือ กลศิลป์ในการดำเนินเรื่อง การสร้างบทบาทตัวละคร การแสดงอารมณ์ของผู้แต่ง
การสอดแทรกความคิดเห็นของผู้แต่ง และขอความรู้บางประการที่ผู้อ่านอาจได้รับ รวมถึงการ
ใช้ถ้อยคำสำนวนโวหารเพื่อให้เกิดอารมณ์

ผู้วิจัยได้รวบรวมความคิดเห็นที่ได้จากนักศึกษาเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งและเมื่อได้วิเคราะห์
มโนทัศน์และหลักเกณฑ์ที่นักศึกษาเข้าใจแล้วก็ได้นำเอามโนทัศน์และหลักเกณฑ์ต่าง ๆ มาเป็น
พื้นฐานในการเขียนบทเรียน เนื้อหาของบทเรียนที่เขียนขึ้นนี้ได้มาด้วยการค้นคว้าจากที่
ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นข้อเขียนและเป็นวาจาของผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิจารณ์ รวมทั้งความเห็นส่วนตัว
ของผู้วิจัย นอกจากบทเรียนโดยแท้แล้วก็ยังมีแบบฝึกหัดและแบบทดสอบเป็นส่วนประกอบของ
บทเรียน ซึ่งแบบฝึกหัดและแบบทดสอบบางส่วนได้ปรับปรุงจากที่ได้ทดลองใช้กับกลุ่มประชากร
แล้ว

เมื่อเขียนบทเรียนแล้วได้นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิช่วยประเมินค่า 4 ท่าน คือ

1. ศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ ศาสตราจารย์ประจำแผนกประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้เชี่ยวชาญทางภาษาไทย มีความสนใจและความสามารถด้านการประพันธ์ร้อยแก้วและร้อยกรอง

2. อาจารย์กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ หัวหน้ากองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร อาจารย์พิเศษวิชาวรรณคดีไทย คณะครุศาสตร์ และวิชาวรรณคดีวิจารณ์ วรรณกรรมสำหรับวัยรุ่น วรรณคดีไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาจารย์พิเศษวิชาการประพันธ์ร้อยแก้วและร้อยกรอง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีความสนใจและความสามารถด้านการประพันธ์ร้อยแก้วและร้อยกรอง

3. อาจารย์เรืองอุไร กุศลาสัย อดีตศึกษานิเทศก์สายวิชาภาษาไทย กรมการฝึกหัดครู ปัจจุบันเป็นอาจารย์สอนวิชาภาษาไทยและวรรณคดีไทยที่คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ณ พระราชวังสนามจันทร์

4. อาจารย์สุคนธ์ พิพิชสมบัติ หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทย ระดับประกาศนียบัตร วิชาการศึกษาชั้นสูง วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ มีประสบการณ์ในการสอนภาษาและวรรณคดีไทย ในสถาบันฝึกหัดครูมาเป็นเวลา 13 ปี

สรุปผลการวิจัย

ผลการประเมินค่าบทเรียนของผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่าง ๆ มีดังนี้

1. เนื้อหาของบทเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านเห็นว่าเนื้อหาของบทเรียนละเอียด มีแนวทางที่ดี ถูกต้องดี ให้ความรู้แก่ผู้เรียนได้ดีตามวัตถุประสงค์ที่ได้อ้างไว้ นำไปใช้เป็นคู่มือการสอนในระดับต่าง ๆ ได้ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งเห็นว่า การตั้งวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายตามบทเรียนนี้กำหนดไว้เป็นลักษณะการศึกษาวรรณคดีที่ถูกต้อง และเป็นการทำงานประโยชน์จากวรรณคดีได้สมคำของวรรณคดี ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งเห็นว่า เนื้อหาของบทเรียนในเรื่องการวิเคราะห์กลศิลป์ของกัณฑ์ชุกกแยกแยะละเอียดมากจนยากที่จะกำหนดเวลาสอนได้ ส่วนกลศิลป์ของกัณฑ์มัทรีที่สรุปเป็นหัวข้อนั้นก็แล้ว ความมุ่งหมาย

แบบฝึกหัดและแบบทดสอบคือ ส่วนกิจกรรมประกอบน้อยไปเมื่อเทียบกับความละเอียดของบทเรียน แต่ผู้ทรงคุณวุฒิอีก 3 ท่านเห็นว่า กิจกรรมประกอบนั้นมีพอสมควรแล้ว ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งเห็นว่า อภิธานศัพท์ไม่จำเป็นเพียงแต่แนะนำหนังสือที่จะใช้ในการทำอภิธานไคกพอแล้ว แต่ผู้ทรงคุณวุฒิอีก 3 ท่านบอกว่า อภิธานศัพท์ดีมาก และผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งไคกรูณาพบทวนให้อย่างถี่ถ้วนควย

2. ประโยชน์ที่จะมีต่อครูในการสอนวรรณคดีในสถาบันฝึกหัดครูระดับ ป.กศ.สูง ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านเห็นว่า บทเรียนนี้จะมีประโยชน์ต่อครูมาก เพราะเป็นบทเรียนที่มีความละเอียดชัดเจนมาก ทำให้ครูมีแนวทางในการสอนวรรณคดี ครูมีความรู้เพิ่มขึ้นทำให้เกิดความมั่นใจในการสอน กิจกรรมการเรียนการสอนตามที่ได้เสนอมานั้นเมื่อครูนำไปใช้จะทำให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ทั้งผู้เรียนและผู้สอนไคแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดซึ่งกันและกัน ครูมีโอกาสติดตามผลการเรียนของนักศึกษาไคตลอดเวลา ไคสร้างทัศนคติอันดีงามต่อวรรณคดีให้เกิดแก่นักศึกษา อีกทั้งเป็นแนวทางแก่ครูในการสร้างบทเรียนประกอบการเรียนวรรณคดีเรื่องอื่นต่อไปอีกควย ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งเห็นว่า ไคไคแนะนำให้ครูรู้จักหยิบยกประเด็นที่เด่นและสำคัญไปสอนให้เหมาะกะเวลาและจัดแบ่งเวลาในการสอนให้ครู ก็จะมีประโยชน์ต่อครูมาก

3. ประโยชน์ที่คาดว่านักศึกษาจะได้รับจากบทเรียนนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านเห็นว่า บทเรียนนี้จะมีประโยชน์ต่อนักศึกษาเป็นอย่งยิ่ง โดยเป็นผลประโยชน์สะท้อนไปจากผลประโยชน์ที่ครูได้รับนั่นเอง ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งไคแสดงใให้เห็นว่า ประโยชน์สำคัญที่นักศึกษาจะได้รับคือ นักศึกษาไคมีโอกาสฝึกสติปัญญา ฝึกอุปนิสัย และฝึกการดำรงชีวิตในสังคมที่เหมาะสม การจัดกิจกรรมประกอบทำใหนักศึกษาไม่เบื่อหน่ายที่จะเรียนและไคมีโอกาสชื่นชมสุนทรียภาพในสมบัติวัฒนธรรมของชาติสาขาอื่นควย

4. ขอบกพรองของบทเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งเห็นว่า ภาษาที่ใช้ในบทเรียนเป็นภาษาสมัยใหม่อาจมีบุคคลบางกลุ่มไม่เข้าใจ การอธิบายความบางตอนไม่ชัดเจนนัก เนื้อหาบางตอนควรอธิบายขยายความใให้มากขึ้นกว่าเกา แบบฝึกหัดและแบบทดสอบบางขอยังไม่รัดกุมนัก ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งเห็นว่า เนื้อหาของบทเรียนไม่คอยสมำเสมอนัก คือวิเคราะห์กัณฑ์ชุกกะละเอียดกว่ากัณฑ์หมัทธิมาก ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งเห็นว่า วิธีการที่ใช้เป็น

กิจกรรมการเรียนการสอนมีน้อยไป กิจกรรมประกอบที่ได้เสนอไว้มีมากจนไม่น่าที่จะหาเวลาจัดทำได้อีก เพราะเวลาเรียนมีน้อย แบบทดสอบบางข้อยังไม่รัดกุมนัก ผู้ทรงคุณวุฒิอีกท่านหนึ่งเห็นว่า บุคลิกภาพของชูชกและเจตบุตรในเรื่องการมีความสามารถในการขอทานของชูชก และการเชอคนงายของเจตบุตร ไม่น่าจะเป็นไปได้และไม่อาจจะเทียบกับคุณยาเพียงได้อันนี้ อภิธานศัพท์มีชนิดพลาคอบูบางประการ

5. ขอเสนอแนะอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งเห็นว่า ควรเพิ่มรายชื่อหนังสืออ่านประกอบที่จำเป็นมากเข้าไปในบทเรียนอีกสัก 10 เล่ม และที่น่าสนใจรองลงไปสัก 20 เล่ม ควรบอกความมุ่งหมายหรือผลที่ต้องการไว้โดยสังเขปในการสร้างแบบฝึกหัด อีกประการหนึ่งในการสร้างบทเรียนให้คำนึงถึงสภาพสังคมของปัจจุบันและอดีตด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งเห็นว่า ควรเพิ่มวัตถุประสงค์ของบทเรียนว่าทำไมได้วิเคราะห์ลักษณะหรืออย่างละเอียดเพราะได้ทำไว้ให้ดูเป็นตัวอย่างแล้วในกัณฑ์ชูชก และต้องเน้นว่าทำไมได้วิเคราะห์มาให้ดูเป็นตัวอย่างนี้เพราะต้องการให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติสำหรับครูที่จะรู้จักหยิบยกประเด็นต่าง ๆ มาสอนให้เหมาะสมกับเวลาที่กำหนดให้ ผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งเห็นว่า ควรเพิ่มเวลาเรียนให้กับเนื้อหาในชั่วโมงที่สามและที่สี่ เพราะบทเรียนยาวมาก และควรเพิ่มเชิงอรรถเมื่อกล่าวถึง Defense Mechanism ผู้ทรงคุณวุฒิอีกท่านหนึ่งเห็นว่า ควรเปลี่ยนการใช้คำบางคำ ควรอธิบายลักษณะบุรุษโชน 18 ประการของชูชกไว้ เพิ่มเติมความสมจริงในบทบาทของหญิงที่ตกอยู่ในใต้อำนาจของสามี และเพิ่มอารมณ์ขันในบทบาทของนางพราหมณ์ที่กล่าวว่า "ผิดก็ไปเป็นเมียทานตระลาการ"

ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย

1. เพื่อที่จะทราบว่าบทเรียนนี้เหมาะสมกับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง วิชาเอกหรือวิชาโท ภาษาไทย หรือไม่ เพียงไร จึงควรมีการวิจัยต่อเนื่อง โดยการนำบทเรียนนี้ไปทดลองสอน เพื่อประเมินผลอีกครั้งหนึ่ง

*หมายเหตุ คูเชิงอรรถหมายเลข 34 บทที่ 3.

2. ครูผู้ช้บทเรียนนี้ควรจะเข้าใจว่า บทเรียนนี้เป็นบทเรียนตัวอย่าง (ไม่ใช่แบบอย่าง) ที่เสนอวิธีการสอนแบบหนึ่ง ซึ่งครูที่สอนวรรณคดีอาจใช้เป็นการแนะแนวทางที่จะสร้างบทเรียนเกี่ยวกับวรรณคดีเรื่องอื่น ๆ ต่อไป

3. บทเรียนนี้เป็นเพียงตัวอย่างการสอนอ่านวรรณคดีเล่มหนึ่ง ซึ่งครูผู้ใคร่อาศัยบทเรียนนี้อาจนำขึ้นและวิธีสอนจากบทเรียนนี้ไปทดลองใช้หรือดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพของนักศึกษาแต่ละกลุ่มในการสอนอ่านวรรณคดีเรื่องอื่นต่อไป

4. บทเรียนนี้มีลักษณะคล้ายกับเป็นคู่มือครู ดังนั้นครูผู้ช้บทเรียนนี้น่าจะดัดแปลงบางส่วนของบทเรียนนี้ เช่น ดัดแปลงชั้นวิธีการสอนเป็นชั้นวิธีการเรียน ดัดแปลงความรู้เสริมสำหรับครู เป็นความรู้เสริมสำหรับนักศึกษา เป็นต้น เพื่อที่จะใช้เป็นคู่มือการเรียน "รายยาวมหาเวสสันดรชาดก" สำหรับนักศึกษาได้

5. มีอีกหลายวิชาในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง วิชาเอกและวิชาโท ภาษาไทย ที่เป็นวิชาซึ่งมีลักษณะกว้างและมีเนื้อหามาก จำเป็นที่ครูจะต้องมีเครื่องช่วยสอน ดังนั้นจึงควรมีการจัดทำบทเรียนในลักษณะเดียวกันกับงานวิจัยเรื่องนี้ เพื่อจะได้อำนวยความสะดวกในวงการศึกษาคือ

6. บทเรียนนี้มีวัตถุประสงค์มุ่งสอนมโนทัศน์และหลักเกณฑ์ทางวรรณศิลป์เพียงด้านเดียว น่าที่จะมีผู้ศึกษาวิจัยสืบเนื่องโดยเน้น มโนทัศน์และหลักเกณฑ์ทางสังคม มโนทัศน์และหลักเกณฑ์ทางจิตวิทยา หรือจะศึกษาในเชิงการใช้สัญลักษณ์ก็ได้